

Oponentský posudek bakalářské práce Kristýny Pavlů

Prstová abeceda: strategie užívané pedagogy při vzdělávání neslyšících dětí předškolního věku

Původní cíl bakalářské práce *popsat strategie užívání prstové abecedy (resp. prstových abeced) při vzdělávání neslyšících dětí předškolního věku u pedagogů vybrané mateřské školy pro sluchově postižené v ČR* bohužel nemohl být, vzhledem k celospolečenské situaci způsobené koronavirovou krizí a s tím souvisejícím uzavřením většiny mateřských škol, naplněn. Hlavní těžiště práce se tak přesunulo do roviny teoretické, jedná se tedy o kompilát založený na práci s literaturou a dalšími zdroji.

Závěrečný seznam použitých materiálů je velmi rozsáhlý a svědčí o tom, že se autorka seznámila s poměrně velkým množstvím relevantních zdrojů, které v textu své práce také poměrně důsledně cituje a odkazuje k nim. Často se však objevuje také citování skrze sekundární zdroje, i když by bylo namístě seznámit se zdrojem primárním. Chvályhodná je také snaha autorky na základě zjištěného vytvořit různá schémata, grafy a obrázky zpřehledňující jednotlivá témata, kterým se věnuje. Pokud však nemáme k dispozici původní zdroj/e, není jasné, co je převzaté (a odkud) a co je doplněné autorkou (resp. co přesně znamená informace *vytvořila K.P. na základě...*).

V teoretické části práce autorka představuje prstové abecedy a stručně také vybrané fonemické systémy (opravdu je v *cued speech* manuální znak pro hlásky T, M, F artikulován na různých místech, jak se píše na s. 21?) a definuje jejich rozdílnou formu a využití. Otázkou je, do jaké míry lze tyto systémy historicky zcela odlišit, pokud je mluvená a psaná forma většinového jazyka téměř identická (není i toto důvodem pro mísení a podobnost těchto kódů?). Dále se také snaží poskládat historický vývoj prstových abeced, ale vychází pouze z některých sekundárních zdrojů, které se navíc v některých aspektech rozcházejí (např. *Bulwerova abeceda* je přitom snadno dohledatelná). Historický vývoj prstových abeced však není hlavním tématem práce a vyžadoval by samozřejmě práci s mnoha dalšími primárními zdroji.

Pokud jde o české prostředí, autorka sice v úvodních partiích zmiňuje fakt, že je u nás užívána jednoruční a dvouruční prstová abeceda, přičemž ta dvouruční je pravděpodobně neslyšícími preferována. Dále však již ve své práci s touto dualitou nepracuje. Chápu správně, že v historickém přehledu se stále jedná o jednoruční prstovou abecedu (je nějak podloženo, že jí např. Berger či Frost skutečně používali)? Můžeme si tedy klást těžko zodpověditelnou otázku, kdy a jak naše dvouruční prstová abeceda vznikla, odkdy se používá, zda se používala ve školách? A proč se ve většině oficiálně vydaných materiálů objevovala pouze ta jednoruční (byla opravdu používána?). Osobně se domnívám, že v počátcích vzdělávání, kdy se rozvíjel i český znakový jazyk, nebylo u nás užívání prstové abecedy hojné, na rozdíl od jiných zemí (jak jinak si vysvětlit minimální vliv prstové abecedy na lexikum českého znakového jazyka?).

Ke čtenáři by také bylo vstřícné, aby se alespoň v příloze objevily všechny varianty u nás užívané jednoruční a dvouruční prstové abecedy (úzce to souvisí s hlavním tématem práce).

Podrobněji se pak diplomantka věnuje popisu některých vzdělávacích přístupů a metod, které jsou založeny na užívání prstové abecedy, a byly/jsou užívány v zahraničí, avšak bez užších vazeb na vzdělávání u nás. Ve třetí kapitole blíže vymezuje strategie užívání prstových abeced (pod tento všeobjímající název zařazuje mnoho různých úhlů pohledu). Autorka do tohoto výčtu mj. zařazuje vedle řetězení a sendvičování také *lexikalizovanou prstovou abecedu*. Není to už integrální součást znakového jazyka, pokud je lexikalizovaná? Jedná se o tzv. *multiple letter sign* nebo je to něco jiného (mohla by autorka ukázat nějaký příklad)? A pokud ano, neměli bychom sem tedy zařadit např. i inicializované znaky?

Nejslabší kapitolou celé práce je bohužel ta poslední *Prstové abecedy v mateřských školách v České republice*. Chápu, že autorka nemohla provést výzkumné šetření. Je také smutné, že v naší republice je takový problém dostat se ke kurikulárním dokumentům, které mají být veřejně přístupné.

Jakým způsobem byly vybrány české materiály, které autorka popisuje? Prstová abeceda (Potměšil, 1992) není určena konkrétní skupině uživatelů. Vedle ní bychom sem asi mohli zařadit také DVD *Prstová abeceda v českém znakovém jazyce – praktická cvičení* (Vysuček, 2008). Nebo autorka pracuje výhradně s prstovou abecedou jednoruční? Opravdu je v našich školách používána? Nebylo možné se zaměřit např. na další materiály vhodné pro danou věkovou skupinu a podívat se zda a jakým způsobem se tam objevuje prstová abeceda (i bez popsání metodiky)? Vyobrazení či jiná ztvárnění prstové abecedy můžeme nalézt i v mnoha jiných materiálech než v práci okrajově zmíněných (opět skrze sekundární zdroje).

Obecné zmínky o prstové abecedě, které kolegyně Pavlů nalezla ve čtyřech vzdělávacích programech mateřských škol pro sluchově postižené, nepodávají samozřejmě žádnou informaci o tom, jak situace reálně vypadá. O užívání prstové abecedy v mateřských školách na území ČR v praxi nevíme tedy bohužel nic.

Některé základní informace se v práci zbytečně mnohokrát opakují. Práce pravděpodobně neprošla závěrečnou revizí (v textu se často objevuje automatické upozornění: *Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.*). Celkově však práce splňuje požadavky na bakalářské práce kladené a může být podkladem k obhajobě. Autorka prokázala, že dokáže pracovat s relevantní literaturou a na jejím základě sestavit relativně kvalitní odborný kompilát se všemi náležitostmi.

NÁVRH HODNOCENÍ: VELMI DOBRĚ

30. 8. 2020

Mgr. Lenka Okrouhlíková, Ph.D.